

Paragraf 84

Ärendenummer KS2024/231

Svar på fråga om VA:s budgetunderskott 2024

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott lämnar över ärendet till kommunstyrelsen utan eget ställningstagande.

Kommunledningsförvaltningen
Daniel Nilsson
0171-626289
daniel.nilsson@enkoping.se

Kommunstyrelsen

VA:s budgetunderskott 2024

Förslag till kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. tacka tekniska nämnden för svaret om VA:s budgetunderskott,
2. uppdra till kommunledningsförvaltningen att återkomma till kommunstyrelsen med förslag på hantering av underskottet i årets budget senast september 2024.

Beskrivning av ärendet

Den 15 februari beslutade tekniska nämnden om sin nämndplan med budget 2024 och plan för 2025–2026 (TF2023/1028). I tabellen för driftsbudget 2024 och plan 2025–2026 framgår att resultatet för verksamheten Vatten och avlopp är noll för samtliga tre år. Samtidigt beskrivs i text att föreslagna taxor för 2024 inte kommer att täcka beräknade kostnadsökningar vilket innebär att nämnden budgeterar för ett underskott med 25,5 miljoner kronor 2024. Vatten och avlopp gick även med underskott 2023 med 16 miljoner kronor. Dessa underskott ska balanseras under en treårsperiod.

Utifrån kommunstyrelsens uppsiktsplikt ställer kommunstyrelsen frågan till tekniska nämnden att förklara det budgeterade underskottet för 2024 och påvisa de åtgärder som planeras 2024–2027 för att återställa underskotten för 2023 och 2024. Då ett budgeterat underskott påverkar kommunens budgeterade resultat behöver kommunstyrelsen lämna förslag till kommunfullmäktige på hantering av kommunfullmäktiges årsplan med budget 2024 och plan 2025–2026 (KS2022/1040).

Tekniska nämnden har inkommit med ett svar till kommunstyrelsen den 23 maj (TF2024/506). Det fullständiga svaret finns i bilaga 1. Svaret från tekniska nämnden anger att underskottet beror i huvudsak på ökade räntekostnader och kostnader kopplade till en hög inflation. Det pågår ett arbete inom VA för att minska andra kostnader genom exempelvis allmän återhållsamhet och senarelägga rekryteringar. Sammanfattningsvis är framförallt höjda taxor det som på sikt kan skapa en budget i balans.

Kommunledningsförvaltningens bedömning

Kommunledningsförvaltningens bedömning är att det budgeterade underskottet inom VA behöver åtgärdas då det påverkar kommunens budgeterade resultat negativt.

Ekonomiska konsekvenser

Inga ekonomiska konsekvenser har beaktats i ärendet.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

Inga sociala eller miljömässiga konsekvenser har beaktats i ärendet.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, daterad 2024-05-23

Protokollsutdrag, tekniska nämnden, paragraf 71, daterad 2024-05-23

Bilaga 1, Fråga till tekniska nämnden om VA-verksamhetens budgetunderskott 2024, daterad 2024-05-03

Daniel Jansson Hammargren
Kommundirektör
Enköpings kommun

Daniel Nilsson
Ekonomichef
Enköpings kommun

Beslutet skickas till:

Tekniska nämnden, för kännedom

Paragraf 71

Ärendenummer TF2024/506

Svar på fråga till tekniska nämnden om VA:s budgetunderskott 2024

Beslut

Tekniska nämnden beslutar att

1. besvara kommunstyrelsens fråga angående VA:s budgetunderskott 2024 enligt bilaga 1.
2. Ärendet justeras direkt.

Reservationer

Ingvar Magnusson (NE) reserverar sig mot beslutet med följande motivering:

Jag reserverar mig mot beslutet att vi ska besvara KS frågan i enlighet med bilaga 1 därför att vårt svar fokuserar enbart på exempel ifrån 2023. KS får således inte svar på frågan om orsak till prognostiserat underskott för 2024.

- Det saknas helt svar på fråga 3: *"Kommunstyrelsen önskar att det av redovisningen framgår i vilken utsträckning som höjda räntor och inflation orsakar underskotten, liksom övriga avvikelser från budgeterade belopp"*. Alltså för 2024. *Åtgärder för att återställa underskotten bör redovisas i detalj vid sidan av eventuellt höjda taxor.*
- Redovisningen bör tex svara på hur stora lån som ligger till grund för ränteberäkningen samt budgeterad och prognostiserad ränta i kronor och procent. Det bör även framgå i vilken mån ökade lån påverkat den ökade räntekostnaden.
- Min och säkert KS förväntan var att få se en tabell, där budgeterade kostnader och nuvarande prognoser för 2024 framgår. En specificerad budget för 2024 helt enkelt, som visar hur man kommit fram till ett underskott på 25,5 mkr år 2024. Vilka är delposterna?

Beskrivning av ärendet

Den 15 februari beslutade tekniska nämnden om sin nämndplan med budget 2024 och plan för 2025–2026 (TF2023/1028). I tabellen för driftsbudget 2024 och plan 2025–2026 framgår att resultatet för verksamheten Vatten och avlopp (VA-verksamheten) är noll för samtliga tre år. I text framkommer att föreslagna taxor för 2024 inte kommer att täcka beräknade kostnadsökningar vilket innebär att nämnden budgeterar för ett underskott med 25,5 miljoner kronor för 2024.

VA-verksamheten har även för år 2023 ett underskott med 16,0 miljoner kronor. Dessa underskott ska balanseras under en treårsperiod enligt Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV).

Eftersom budgeterat underskott påverkar kommunens budgeterade resultat behöver kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige hanteringen av kommunfullmäktiges årsplan med budget 2024 och plan 2025–2026 (KS2022/1040). Kommunledningsförvaltningens bedömning är att det budgeterade underskottet inom VA-verksamheten behöver åtgärdas, då det påverkar kommunens budgeterade resultat negativt.

Kommunstyrelsen frågar tekniska nämnden om orsaken till VA-verksamhetens budgetunderskott 2024 och vilka åtgärder som planeras 2024–2027 för att återställa underskottet 2023 och 2024. Samt i vilken utsträckning som höjda räntor och inflation orsakar underskotten, liksom övriga avvikelser från budgeterade belopp. Åtgärder för att återställa underskotten bör redovisas i detalj, vid sidan av eventuella höjda taxor och avgifter.

Samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning

VA-verksamheten finansieras genom brukningsavgift och anläggningsavgift i enighet med Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV). Kommunen följer Svenskt Vattens basförslag som är standard för VA-branschen. VA-verksamheten är en lagstyrd verksamhet. Överskott och underskott av avgiftsuttaget regleras över en treårsperiod i enlighet med LAV. Underskott som genereras måste återställas, om inte skattekollektivet vill finansiera underskottet.

Förvaltningen beskriver orsakerna till VA-verksamhetens underskott och de åtgärder som planeras 2024-2027 för att säkerställa att underskotten hanteras i bilaga 1.

Bilaga 1: Förklaring angående VA-verksamhetens budgetunderskott 2024.

Bilaga 2: Kommunstyrelsens fråga till teknisk nämnd (2024-04-09 KS §67)

Samhällsbyggnadsförvaltningens förslag till tekniska nämnden

Tekniska nämnden beslutar att

1. besvara kommunstyrelsens fråga angående VA:s budgetunderskott 2024 enligt bilaga 1.

Arbetsutskottets förslag till tekniska nämnden

Tekniska nämnden beslutar att

1. besvara kommunstyrelsens fråga angående VA:s budgetunderskott 2024 enligt bilaga 1.

Kopia till:
Kommunstyrelsen för åtgärd

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Jenny Hertz
0171-626298
jenny.hertz@enkoping.se

Teknisk nämnd

Fråga till tekniska nämnden om VA-verksamhetens budgetunderskott 2024

Beskrivning av verksamheten för Vatten och avlopps ekonomi

Verksamheten för vatten- och avlopp finansieras genom bruksavgift och anläggningsavgift i enighet med Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV). VA-verksamheten följer Svenskt Vattens basförslag som är standard för VA-branschen. VA-verksamheten är en lagstyrd verksamhet. Överskott och underskott av avgiftsuttaget regleras över en treårsperiod i enlighet med LAV. Underskott som genereras måste återställas.

VA-avgifterna ska täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva VA-verksamheten i kommunen. Fördelningen av avgifterna skall ske utifrån vad som är skäligt och rättvist, enligt den så kallade nyttoprincipen med en social kostnadsfördelning. Ökad inflation och räntekostnader har påverkat verksamheten drastiskt. Föreslagen VA-taxa år 2023 och 2024 tog inte höjd för de kostnadsökningar som skett snabbt inom branschen till följd av omvärldsläget. Ökade intäkter krävs för att betala tillbaka underskott från år 2023 och det underskott som kommer ske år 2024, samt för att möta framtida kostnader som kommer av lagstiftning för en robust och trygg dricksvattenförsörjning, ändamålsenlig avloppshantering, tillväxtmål och för att upprätthålla en god service till abonnenterna.

Eftersom självkostnadsprincipen gäller, behöver VA-taxan höjas i enlighet med det underuttag som generat underfinansiering av VA-verksamheten år 2023 och även budgeterat för 2024, om inte Skattekollektivet vill finansiera underskottet. Nödvändigt är en taxeökning med anledning av lagkrav och för att verksamheten ska säkerställa statusen av VA-anläggningar.

Bruksavgifter inom VA-verksamheten föreslås att höjas med 29 % för år 2025 jämfört med avgiftsnivåer för år 2024. Detta innebär en höjning från 11 011 kronor per år till 14 204 kronor per år för en normal villa (typhus A). Anläggningsavgifter för fastigheter föreslås höjas med index på 6,5%. Anläggningsavgifterna ska täcka de nuvarande och kommande kostnaderna i planerade projekt.

Den långsiktiga prognosen visar behov att öka brukningsavgiften år 2026 med 20% och 2027 med 9%. Dessa höjningar är nödvändiga för att inom treårsregeln hantera delar av underskotten från år 2023 och 2024 samt kostnadsökningar.

Under förutsättning att taxenivåer justeras år 2025-2027 kommer verksamheten visa ett underskott år 2025 med -6,6 mkr, år 2026 ett överskott med 17,0 miljoner kronor och år 2027 ett överskott med 25,4 miljoner kronor.

Tekniska nämnden har i april 2024 beslutat att föreslå kommunfullmäktige nivåer för taxor 2025. Utifrån detta beslut uppdateras även den tabell som finns för driftsbudget 2024 och plan år 2025-2026 i Tekniska nämndens nämndplan med budget. Uppdateringen sker i samband med att ändringsbudget för 2024 beslutas av Teknisk nämnd i maj 2024. Utifrån den prognos som föreslås är underskottet för 2023 och 2024 hanterat inom en treårsperiod utifrån när underskotten uppstod. Viktigt att ha i åtanke är att de taxehöjningar som presenteras för 2026 och 2027 är prognoser och kan komma att justeras. Justering sker inför kommande års taxeprocesser och då tas hänsyn till om förutsättningar för exempelvis ränteutveckling eller inflation förändrats.

Kostnadsdrivande omvärldspåverkan har genererat underskott för VA-verksamheten, med anledning av att man inte kunnat förutspå främst ökad ränta och inflation. Ökade fasta kostnader för kemikalier, markhyror, bränsle, energi, utrustning, material och tjänster har dessutom påverkat verksamhetens utfall kraftigt negativt 2023 och förutspås vara fortsatt aktuellt framgent. Kostnadsökningar som varit på mellan 30-200%, exempelvis har VafabMiljö AB höjt priserna för behandling av avfall med 200%, behöver beaktas i framtida VA-taxeutveckling för att verksamheten ska leva upp till ekonomiska lagkrav. Stor osäkerhet råder dessutom kring räntesatser och inflationspåverkan. I budget för 2024 och prognoser för kommande år har det gjorts antagande utifrån den information som finns idag kring kommunens ränteutveckling.

Bakgrunden till taxehöjningen är också att verksamheten den kommande 10-årsperioden står inför stora investeringar i generationsprojekt. De flesta av VA-verksamhetens investeringar grundar sig i lag- och myndighetskrav, leveranssäkerhet till abonnenter samt risken att driften annars påverkas av mycket kostsamma följd effekter eller en ökad ambitionsnivå. Utöver lag- och myndighetskrav bygger VA-investeringar på reinvesteringar och nybyggnation med anledning av Enköpings kommuns tillväxt.

I verksamhetsberättelsen för 2023 visas ett underskott år 2023 med 16,0 miljoner kronor och det beskrivs att omvärldsläget med rådande inflation och räntehöjningar slår hårt mot verksamheten. Kostnadsutveckling och räntenivåer har ökat markant

mot vad som antogs när budgeten och taxenivån för år 2023 arbetades fram för drygt två år sedan. Räntekostnaden har ökat markant mot vad som tagits höjd för i budget 2023, vilket påverkar driftsresultatet negativt med cirka 5,2 miljoner kronor. 2023 års resultat har belastats med engångskostnader som avser utredningskostnader kopplat till investeringar. Det medförde högre driftskostnader jämfört med budget till en summa om cirka 7,2 miljoner kronor. Utfallet för intäkter 2023 var 2 miljoner kronor lägre än budgeterat på grund av sänkt förbrukning hos abonnent. VA-verksamheten har uppmanat till vattenbesparingsåtgärder. Under 2023 har VA exempelvis fått lägre intäkter från kunden AB Enköpings Hyresbostäder (EHB) än föregående år med anledning av att EHB bland annat byggt om sina mätarplatser och bytt ut mätare till mindre mätarstorlek. Avvikelse mot budget finns även för intäkter kopplat till nyttjande av slamdammar, en konsekvens som inte ska belasta VA-kollektivet som det gjorde 2023. Insatser och akuta insatser på grund av eftersatt underhåll har genererat mer kostnader än planerat. Exempelvis har kostnader för service av utrustning ökat kraftigt, med cirka en miljon kronor. Materialkostnader och även kostnader för vissa tjänster har ökat på grund av rådande omvärldsläge och genererar en avvikelse mot budget. VA-verksamheten har ett överskott för personalkostnader på grund av vakanser. Flera av dessa tjänster har dock tillsatts under 2023.

Åtgärder för budget i balans

VA-verksamheten arbetar med besparingar i den mån det är möjligt. Sparbeting inom verksamheten finns och organisationen har uppmanats till återhållsamhet. Utmaningen för verksamheten är att de stora kostnadsökningarna beror på ökade räntekostnader på grund av högre räntor för verksamhetens låneskuld och att inflation påverkar verksamhetens inköp. Detta är kostnader som i liten omfattning kan påverkas av verksamheten.

Det pågår besparingsarbete för att minimera kostnaderna för påverkbara kostnader, så som exempelvis försiktighet och förskjutning i tid vid rekryteringar. Investeringsprojekten ser över vilka förändringar som kan ske i projekten för att förbättra kassaflödet och på så sätt sänka räntekostnader. Största kostnaderna är icke påverkbara, vilket är utmaningen för verksamheten då finansiering av kostnaderna behöver ske genom höjda taxor. Genom höjda taxor ökar verksamhetens intäkter och verksamheten skapar en budget i balans.

Exempel på arbete som sker inom VA-verksamheten är att energikartläggning har skett för att framgent få mer energieffektiv drift. Utöver detta pågår arbete med att minska energianvändningen genom direkta energibesparingsåtgärder, samt se över effekttoppar. På sikt innebär detta möjlighet till kostnadsbesparing.

Gunilla Fröman
Förvaltningschef
Enköpings kommun

Jenny Hertz
Business Controller
Enköpings kommun

Paragraf 67

Ärendenummer KS2024/231

Fråga till tekniska nämnden om VA:s budgetunderskott 2024

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. ställa frågan till tekniska nämnden om orsaken till VA:s budgetunderskott 2024 och vilka åtgärder som planeras 2024–2027 för att återställa underskottet 2023 och 2024,
2. svar från tekniska nämnden önskas senast den 24 maj 2024,
3. kommunstyrelsen önskar att det av redovisningen framgår i vilken utsträckning som höjda räntor och inflation orsakar underskotten, liksom övriga avvikelser från budgeterade belopp. Åtgärder för att återställa underskotten bör redovisas i detalj, vid sidan av eventuella höjda taxor och avgifter.

Sammanfattning

Den 15 februari beslutade tekniska nämnden om sin nämndplan med budget 2024 och plan för 2025–2026 (TF2023/1028). I tabellen för driftsbudget 2024 och plan 2025–2026 framgår att resultatet för verksamheten Vatten och avlopp är noll för samtliga tre år. Samtidigt beskrivs i text att föreslagna taxor för 2024 inte kommer att täcka beräknade kostnadsökningar vilket innebär att nämnden budgeterar för ett underskott med 25,5 miljoner kronor 2024. Vatten och avlopp gick även med underskott 2023 med 16 miljoner kronor. Dessa underskott ska balanseras under en treårsperiod.

Utifrån kommunstyrelsens uppsiktsplikt ställer kommunstyrelsen frågan till tekniska nämnden att förklara det budgeterade underskottet för 2024 och påvisa de åtgärder som planeras 2024–2027 för att återställa underskotten för 2023 och 2024. Då ett budgeterat underskott påverkar kommunens budgeterade resultat behöver kommunstyrelsen lämna förslag till kommunfullmäktige på hantering av kommunfullmäktiges årsplan med budget 2024 och plan 2025–2026 (KS2022/1040). Kommunledningsförvaltningens bedömning är att det budgeterade underskottet inom Vatten och avlopp behöver åtgärdas då det påverkar kommunens budgeterade resultat negativt.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, Fråga till tekniska nämnden om VA:s budgetunderskott 2024, daterad 2024-03-06

Tekniska nämndens nämndplan med budget 2024 och plan 2025–2026
Protokollsutdrag Tekniska nämnden 2024-02-15 (2024-02-15 TN §7)

Yrkanden

Anders Wikman (NE) yrkar att det läggs till en tredje att-sats i beslutet som lyder: *"Kommunstyrelsen önskar att det av redovisningen framgår i vilken utsträckning som höjda räntor och inflation orsakar underskotten, liksom övriga avvikelser från budgeterade belopp. Åtgärder för att återställa underskotten bör redovisas i detalj, vid sidan av eventuella höjda taxor och avgifter."*

Beslutsgång

Ordföranden finner att det finns ett förslag till beslut om är:

Kommunstyrelsen beslutar att:

1. ställa frågan till tekniska nämnden om orsaken till VA:s budgetunderskott 2024 och vilka åtgärder som planeras 2024–2027 för att återställa underskottet 2023 och 2024,
2. svar från tekniska nämnden önskas senast den 24 maj 2024

Samt ett tilläggsyrkande från Anders Wikman (NE) om att lägga till en beslutsmening 3 enligt: *"Kommunstyrelsen önskar att det av redovisningen framgår i vilken utsträckning som höjda räntor och inflation orsakar underskotten, liksom övriga avvikelser från budgeterade belopp. Åtgärder för att återställa underskotten bör redovisas i detalj, vid sidan av eventuella höjda taxor och avgifter."*

Ordföranden Peter Book (M) frågar kommunstyrelsen om den kan besluta enligt liggande förslag och tilläggsyrkandet och finner så.

Beslutet skickas till:

Kommunens förtroendevalda revisorer, för kännedom
Tekniska nämnden, för åtgärd